

Анатолій Перерва

Небесна ясність

поезії

Харків «Майдан» 2013

ББК 84(4УКР)
П 27

*В оформленні книги використано роботу
Валерія БОНДАРЯ «Зустріч»
(із циклу «Сіверщина прадавня»)*

*Редактор —
В'ячеслав РОМАНОВСЬКИЙ*

*Художнє оформлення
Володимира НОСАНЯ*

Перерва А. А.

П 27 Небесна ясність: Поезії / Післямова В. Брюггена. — Х.: Майдан, 2013. — 164 с.
ISBN 978-966-372-470-6.

ББК 84(4УКР)

ISBN 978-966-372-470-6

© Перерва А. А., 2013
© Брюгген В. О., післямова, 2013

*...Не озираюсь. Човен хвилю жне,
Хоча вода — мов магма отвергла.
Твій голос вже мене не дожене,
Коли б цього ти навіть захотіла.*

*Полегшено зітхаю на межі —
Чим розплатитись я вже певно знаю.
Адже, окрім зболілої душі,
У мене нічогосінько немає.*

ПЕРЕД ДВЕРИМА ХАТИ, ЯКОЇ НЕМАЄ

* * *

Впадаю в дитинство, як море впадає в Дніпро,
Впадаю за Вами, буденна моя й празникова.
Іще не списалось моє цибулине перо,
Ще брівки тонкої не стерлась щаслива підкова.

Уже павутинка бринить, наче лезо ножа —
Не зранились тільки б! Чи встигнуть загоїти рани.
Можливо, на щастя чужа ви, а, може, — на жаль.
Чужа — як дружина, і, наче коханка, — жадана.

Можливо, у серпні, а може, у жовтні скажу:
Ця крапля — остання, і я її всотую радо.
Я вже перед Вами, як скошене жито, лежу.
А ви не жалійте врожаю, що вижив під градом...

* * *

Їдемо. Куди — не знаю
І навіщо нам туди?
Умивається сльозами.
Ранок.

Боже, одведи!

Брешуть — вкотре! — світлофори.
Кольорами зокрема...
Неможливо падать — вгору,
Поворотів вниз — нема!

Моросить — туманна мжичка.
— Збавте швидкість на шосе!
...Пам'ятаю все, це — звичка.
Вибачте, це — звичка.

Все!

ЖАЛЬ

Жаль, те не сталося, а це не збулося
Ані в житті, ані навіть вві сні.
Ти ж мене, жаленьку, жалиш і досі,
Мов кропива молода повесні.

Доки ж нам жалітись, Боже наш милий!
Поки не вмерли? Ото ж бо... Авжеж...
Скільки століть ми співали-тужили
На попелищах всесвітніх пожеж.

Оси і бджоли нас жалять стожало.
Вітром північним гаситься шал.
Прапор держави — сиві Стожари,
Шляхом Чумацьким — пам'ять учвал...

Туга — у пісні... А душі — у п'ятах?
Зойк записали у вічну скрижаль.

Смокче, мов гадина, жаль нас триклятий
Може — на щастя, а може — на жаль...

ДОДОМУ

Леонідові Талалаю

Передостання — «Площа Повстання»,
Далі «Левада» й «Холодна гора».
Далі пишіть нам «до запитання».
Скоро зупинка. Виходить пора.

А пасажири збились, як вівці.
Не поспішайте — вийдете всі!
Спершу — Вербівка, потім — Савинці...
Брате, а мо' на небеснім таксі?

Не помічають нас ревізори.
Десь у Крючках зачекався П'янов.
Будем дорогу звіряти по зорях,
Тільки захмарене небонько знов.

Аби не вимерзли зоряні зерна,
Треба збирати горній загін.
Заспана Конча і Конча Озерна
Щось запізнило кричать навздогін.

Ну, і погодка в цьому сторіччі!
Часу зосталось — не для забав.
Лиш не проскочити б станцію Вічність...
...Друже, стрибаймо, — пан чи пропав!

* * *

Хто нашу душу металом лоскоче,
Хоче нас в рамці залізні убгать?
Не очманіти б посеред ночі,
Брате,
од чаду згаслих багать!

Хто на нас дивиться в місячне вічко?
Вічність волочить нас — мов за конем.
Вимкнули світло — запалимо свічку,
Вимкнули пам'ять — зоставсь Internet.

Не дочекатись хліба «від зайця»,
Кригою крику вкриті серця.
Сину, храни нас від цивілізацій,
Де — ані Духу, ані Вітця!

Як натомилась душа від містерій!
Хоче укотре повірить в дива...
У порожнечу прочинено двері —
Протяг із тіла дух видува.

* * *

Все важче мовчати — така мене туга бере.
Як докір, як присуд, минуле стає наперед.
Воно переймає, воно мені душу жере.
А ваша свобода, мов дьогтем розбавлений мед.

І входить у моду ходити на платний парад.
Гуртуйтеся, як вівці — в загони, у зграї! Ура!

В Італії зливи, в Італії — син і жона.
Ти вдома? Можливо... Але ж і в тобі — чужина!
Ти — відчай, ти — острів у морі, якщо не анклав.
Вуста вже холонуть, та все ще шепочуть: — I love...

* * *

Золото шукаю, залатавши
У заставу придбані штани.
Втім у мене злата вдосталь завше —
Знади, зради, дзвін озимини.

Гривня девальвується і крона,
Космос розсипається, мов рій.
Над тобою — золота корона...
Зіронько, не гасни, а зорій!

Замість золотої середини
Залишилась клітка золота.
Досі присмак золотої дині
Згадують обпечені вуста.

Не спитав, а як тебе хоч звати —
Марієта? Прозерпіна? Злата?
Тільки сон зостався навзамін.
У моїй скарбниці замість злата
Золотіють кількоро пір'їн.

Я ж за наші зорі і знамена
Чистою сльозою заплатив.
...А пісок, що сиплеться із мене,
Перемию — може, золотий?

* * *

Не писать — погана риса.
Затупивсь духовний меч.
Вибачайте, творча криза,
Порожнеча з порожнеч.

Під вікном Пегас не грима —
Десь оре чужий город.
Утекла зрадлива рима,
Не діждавшись нагород.

Ну, і що ж тепер робити?
Слів немає ні греця.
Треба б душу розтопити,
Та закінчились дрівця.

* * *

Які вітри! Яка зима — непередбачена і дика!
Після морозу — дощ і твань, і знов — кайдани
крижані,
І в небі просвіту нема, і не повернеш Еврідіки,
І душу рвуть чужі слова, неначе зграя кажанів.
Дай, Боже, прихистку усім, хто вірує і не маліє.
Можливо, й справді судний день уже настав чи
настає.
Лише б до краю донести важку вагу свого
сумління,
Коли смеркають небеса, коли повітря не стає...

* * *

Не проміняю споришевий двір
На твій газон, що м'яко пестить п'яти.
До Греції чи Англії, повір,
Мені вже не резон, мій дійшлий брате.

Я тут, де почуваюсь, мов будяк —
Хоч вирвіть, хоч милуйтесть булавою...
Ти всюди вдома, я ж збагнуть ніяк
Не можу це хмільною головою.

«Всьому свій нрав», — казав Сковорода.
Тож я свій нерв зв'язав — не розв'язати.
А що мовчу я, то ще не біда —
Кому,
 навіщо,
 що іще сказати?

ТРИПТИХ ПРОЩЕННЯ

1.

Запраглося душі в село —
Там тиша з неї бруд змиває.
Прощаю безпідставне зло,
У нього ж доказів немає!

Нехай брехня, як гай, шумить,
А правда тиха і немстива.
Чому болить душа щомить?
Бо в безпорадності — щаслива.

2.

А любити не можна примусово.
Зневажає золото іржу.
Маю право на останнє слово,
Але *вам* його я не скажу.

3.

Злочинцям злочинець медалі вручає.
Вже й той, кому вірив, у черзі стоїть.
Прости мені, Боже, що я їм прощаю,
Бо ти не встигаєш усіх їх простить.

* * *

Збились спогади у зграї.
Чим я літу не вгодив?
За двором багаття грає,
І садок мій п'яний в дим.

Де ж та дівчина облесна,
За якою — стрімголов?
Моя доля сушить весла.
Біс чаркує: — Будь здоров!

* * *

Чорні хмари розхитують хату,
А капуста рипить, наче сніг.
Мою душу журну й пелехату
Усе важче підбити на сміх.

Чую маму, живу і здорову,
Що відром за дверима гримить.
Посадити б часник до Покрови
І відчути — коротшає мить!

То нічого, що холод знадвору
Входить, наче непроханий гість
Що не чути пташиного хору —
Груба смачно дрівця уже їсть!

Мої клени вже відзолотіли.
А ця осінь — найменше із лих.
І тепло розлилося по тілу,
Наче думка про внуків малих.

РЕАНІМАЦІЯ

Мабуть, не pomoже заштрик,
Ні пігулки, ані трави.
А прощатись будем завтра —
Я не виняток із правил.

А можливо, й післязавтра,
Це вже значення не має.
Віднімаю страх від зайця,
Сон від ночі віднімаю.

Медсестричка забігає...
І на цьому вже — спасибі!
Вибачайте, не встигаю
Причесати скроні сиві.

Допишу цей вірш до крапки
Чи до оклику... Не знаю.

З крапельниці крапля крапле,
Ось доп'ю і — доспіваю.

Нащо спогади-ридання?
Та й наркози непотрібні.
Замість них верніть востаннє
Золоті мої світання,
Надвечір'я мої срібні!

— Мабуть, ваш кирпатий профіль
Ласкою дається Божою.

...Ніби скальпель, ріже промінь
Шибку.
Днина буде гожою!

МАЙЖЕ
ЗАТИЧНОЮ

На майдані коло церкви
Дим-димок... Вокзал-базар!
Не відсотки, а проценти
Лупить з нас орда хазар.

Розбудовуєм державу.
Журавлеві — дежа вю!
Ось купив камсу іржаву
І з державою — живу!

Поминання за весіллям.
Де ж те золото? В піску?
Круть чи верть: як не Васільєв,
Так любесенький Піскун.

Жарти жартами, братове,
А без газу нам труба.
І стоїть напоготові
Із кастетами братва...

* * *

Дай, Боже, вмерти легко, уві сні,
Мов одпливти у далеч невідому.
Дозвольте безтілесному мені
На себе взяти ваші біль і втому.

Все важче промовлятися словам,
І дійсність западає в підсвідомість.
Нехай без мене легше буде вам,
Залишиться мій добрий світ натомість.

...І сядуть, як ведеться, за столи
І слухать мене буде їх незмога.
Хтось мовить, мов зітхне: — Не вберегли...
Неначе можна вберегти від Бога.

І потім до останньої з осель
Я попливу, мов із гостей — додому.
І тільки десь за тридев'ять земель
Раптово зойкне жінка невідома.

* * *

Пелюстки обсипаються з віт,
Диха північ морозом на грушу.
Не чіпайте брудними мій світ
І не лізьте із приписом в душу.

В хаті нишпорить хижий хазар,
Ліліпутики правлять укази.
Дим із бовдура пихка до хмар,
І собаки валують до сказу.

А мені ж іще порати сад,
Вимітати сміття із етеру,
Де ніяк моссовіт і моссад
Не поділять площини і сфери.

Втім, яка вже різниця тепер,
Коли цвіт оббивають морози...
І закінчивсь мій *Чистий четвер* —
Тітка-муза волочить до прози.

А морози відступлять колись,
І обпалить натомість засуха...
О, як синьо всміхається вись —
Вічний прихисток нашого духу!

* * *

Все, що ми за вік надбали,
Вже, не варте ні гроша.
Цінностей зосталось мало —
Тільки стомлена душа.

Час, мов месник лиховісний,
Чуб знімає, наче скальп.
І в ломбард уже не візьмуть
Ветхий наш домашній скарб.

Жни, що змолоду посіяв:
Хата, яблуня, сини...
Вкоротити б вік пенсійний
Влітку або восени.

Але ж доля править в зиму,
В світі певності катма.
І Чорнобиль Хіросіму,
Мовби маму, обійма.

Манну ждав із неба все —
З неба сіється труха.
Вкотре хату ремонтую.
Жаль, що яблуня всиха...

* * *

Аркадію Філатову

Хоч собор став базаром у місті Харка,
І не так уже пахне у парку бузок,
І рука нетривка, і нема огірка,
Але ж хочеться ще розговітись разок,
Бо осипався з нас не увесь ще пісок.

Хоч дорожчає хліб, та поменшав аванс,
Всім (хіба-що крім душ) володіє братва,
І не треба здиратися нам на Парнас,
Врешті-решт лавреатів все більше у нас,
Більше, аніж поетів... А втім їх — лиш два.

У загоні — худоба, при владі — кастет,
Уже манна сивин нам упала з небес.
Найліричніший цинік, саркастичний естет,
Сценарист, серіальний убивця газет,
Не мурчав ти, мов кіт, і не гавкав, мов пес.

І за це відповідно до Божих бажань
Тобі спишуться всі і гріхи, і борги.
Бо ж Великдень гряде! Йй вознесеться душа
Над всесвітні банальні базарні торги,
Над бруталні закони людей і держав!

* * *

Минули терміни і дати,
Яке в календарі число?
Не встигли спогади роздати,
А вже снігами занесло.

І новий вік ощирич ікла,
Мов пес-приблуда, на дитя.
Невже й душа, до всього звикла,
Навік запала в забуття?

Але в очах малого внука
Струмує плин ясних небес...
Підхоплюю його на руки —
Щоб не дістав скажений пес.

* * *

Так страшно, неначе дитині в грозу —
Чекати удару небесного грому.
Зітру тебе з пам'яті, наче сльозу,
А згадки нав'язливі вижену з дому.

Усе відступило — небесне й земне.
Холодна постеля, на стінах — постелі.
Нікого немає тут, навіть мене,
Лише павучок опустився зі стелі.

Свою павутинку пряде і пряде,
І я їй чомусь безпідставно радію.
Немає нікого, нічого й ніде...
Але ж павутинка кудись нас веде!
Дає нам, можливо, останню надію.

ДОПОКИ ЖИВІ...

*Віталію Холоду —
автору роману «В морі людському
не тонуть»*

День починався так рано.
Темної ночі екран...
Вічні мої ветерани
Знов помирають від ран.

Бомби, окопи, обвали,
Брила війни кам'яна.
Як же нам тепло бувало
В Холода на Весніна!

Пам'ять моя заточилась,
Болю пекучий нестрим.
Чом же ми так розучились
Борг віддавати живим?

Друзям полегшувать втому
Треба, допоки живі.
В морі людському не тонуть
Навіть у дні штормові.

* * *

Перше травня ненароком
Настає, а я — не годен...
З кожним віком, з кожним роком
Сподіваюсь я на орден.

Від начальства? Та нізащо!
Від природи, від цибулі
Непоправному ледацю
Дайте орден...
Але ж — дулі...

Та, можливо, і не треба,
Я ж не торгувався бодем...
Дайте мені Орден Неба
За заслуги перед Полем.

ТРЕБА

Художнику Валерію Бондарю

Серед завій пелехатих,
Що на землі нас тримає —
Перед дверима хати.
Котрої вже немає?

Дідовими кольорами
Висповідатись Дністрові:
Чорно-червоні злами —
Ріллі землі і крові.

Блазні хмільні по тризні...
Як їм без Бога вбого!
Брате, між чорне бризни
Кольору голубого...

Під крижаними вітрами
Вірою вірмо твердою...
Хто, у які іще рами
Впише українську долю?

Може, це так і треба
Нам на краю безодні.
Може, ми — тільки треба
Перед лицем Господнім.

Пам'яті — не впрохати.
Протягом душу проймає
Перед дверима хати,
Котрої *ще* немає.

* * *

Не втрачаємо часу ми
На сухий пісок дрібниць.
Гарний потяг — через Суми,
В нім не спиться горілиць.

Повертатись чи розумно
З міста, яке зводив Кий?
Через Суми, через сум мій
Гарний потяг — не швидкий.

На воротах — кіт в чоботях,
Він вже хліба тобі спік?
...Через Суми — гарний потяг,
Через долю, через вік!

О Т У Т

А бути при владі — неправедний труд.
Все ті ж циркуляри і ті ж кабінети.
Тут правлять і досі захланність і блуд,
Змінилися лиш прапори і портрети.

Від сорому не спаленіє щока.
Тут сходять надії у небо димами.
Тут ждуть з килимами того ж мамлюка,
А треба б ці мури — ломами, ломами...

Але не спішіть таврувати мене:
Мовляв, до руїництва кличу — з нірвани...
Це решето влади когось обмине,
Когось приколише, когось обімне...
Як пишеться, Дмитре?

Як жиєш, Іване?

Ні руху, ні слова, братове, отут,
Де тлінно і пісно, де нині і прісно
Підступного Цезаря зраджує Брут,
Де мало повітря для вічної пісні.

* * *

Дні сонячні — давно на дні,
У глибині глухого моря.
Я за тобою зголоднів,
Зчорніли спогади від горя.

Ані шелесне. Тиша тиш.
Ну, де ж ви, почуття трикляті?
Скажи мені, чого мовчиш,
Мов зжовклі віршики в шухляді?

А ніжність запеклась навек
В моїй іще гарячій крові.
Такий-от дивний чоловік —
В мороз шепчу:
— Ви ще живі,
Наївні котики вербові?

КОЛО

*Миколі Литвину,
який зіграв нам на бандурі
в Берестечку*

Десь попід віками та вінками,
Там, де наші віра і вина,
Стогне над козацькими кістками
Стомлена бандура Литвина.

Потім — «Як візьму я кріселечко...»
А тепер сльоза не від вина —
Тужно б'є у груди Бересточка
Гророва бандура Литвина.

Граї, Миколо, щоб не жить сліпими,
Граї по золотому — голубим.
Тільки б підвестись на ці глибини,
Тільки б дорости до цих глибин!

Товариство чує! Граї, Миколо!
Ми живі, хоч і лягли кістьми.
Нас мільйони, ми замкнули коло,
Щоб в цім колі вічні були ми.

* * *

За межею — мої читачі,
Рідні душі мої, побратими...
Сам собі почитаю вночі
Гамівні свої строфи і рими.

Наче віко, чорніє вікно.
Хто віддав і кому на поталу
Наші зорі?

Таке от кіно —
Не п'янить саморобне вино,
Не смішать Тарапуньки з «Кварталу».

Тільки груша скрипить, мов перо,
За вікном, і вогонь догорає...
Не пустили менти у метро?
Не журися даремно —

Петро
Нас чека на воротах до раю.

ГНАТУ ХОТКЕВИЧУ

*На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.*

Василь Симоненко

Не зрадить тільки біль нас, батьку Гнате, —
Над гвалтом торжищ, над зневір'ям — зринь!
Вчимось на кобзі грать,
щоб — не стогнати
На цій землі розстріляних прозринь.

А де ж твоя вітчизна?
В закордонні?
В Сибіру?
У Карпатах?
В Деркачах?
Стоїть вона — в очах твоїх!
Як доня.
Як дівчинка в сльозах і дукачах.

Вродливий, ставний і легкий, мов сокір,
Серед людей,
де поруч — цвіт і бруд,
По всіх світах ти думав про Високе,
Якого в тебе вже не відберуть!

Не встиг своєї стежки дотоптати:
Вночі збудили зловороже: «Встань!»
Про що вони хотіли допитати?
Яких їм ще,
крім пам'яті,
визнань?!!

Не скажеш долі: повертай голоблі!
А вік летить, мов твій локомотив.
Але бринить і грає у Греноблі
Твоя струна — твій біль і твій мотив.

Коли Господь нас виліпив із глини.
Він домішав ще віри і біди...
Дай, Боже, дітям — вірності Галини,
Малої доні Гната Галайди!

Не зрадить тільки біль нас, батьку-брате,
Продовжать — діти степу й верховин...
Вчимось на кобзі грать,
щоб не вмирати
На цій землі невизнаних провин.

* * *

До землі подать рукою,
Вже оборані й краї.
Більш ніде нема такої
Безборонної ріллі.

«Поспішаймо, та... не дуже», —
Дід Василь колись казав.
Ще кипить для нас, мій друже,
Неба зоряний казан.

Ще бажань нам не бракує,
Хоч все менше теплоти...
Час ятрить, а не лікує!
І летить...

Летить...

Летить...

1933 — 1934

Боже мій, де ти?
Тільки б стало сил
До святих дійти
Дорогих могил.

Розпаче, пробач!
Відчаю, прости!
Огортає плач
Плечі самоти.

Чорне жито жать
Треба, бо — жнива.
Дітоньки лежать...
Де ж вода жива?

ПЕТРОВІ БАТОГИ

Пам'яті Петра Черемського

На Холодній горі не густо
Отаких — із твердої крові...
Лінькуватих, обачливих, тлустих —
Б'ють усіх батогви Петрові.

Бо не можна любити — знічев'я,
Наша віра від ліні старіє!
Розривав твої груди червень,
Але ж прапор — в руках Андрія!

Твоя думка у космос злітала,
Я ж з тобою ще не довечеряв!
І змагається втома металу
З порожнечею Торрічеллі.

Ми зустрінемося у високості,
Вже на вічність, а не на часину.
Грізно грає бандура Кості,
Тужно плаче скрипка Максима.

Ми не купимось на омани
Тих, хто зрадою множить біди.
По гончарному кругу Романа
Креслить доля свою орбіту.

* * *

І вижити в дорожній катастрофі,
Забути незабутні імена,
Лиш пам'ятати чийсь кирпатий профіль
У глибині вагонного вікна.

І вихопити душу, мов дитину,
Із-під коліс зустрічного таксі,
І провести здивовано очима
Щасливий номер — 7-77-77...

* * *

І вибились в люди вчорашні повії.
Такі благовірні тепер — хоч до рани!
А хто їх впізнає, той, врешті, повірить
В їх щиру правдивість і ревну старанність.

Щоб їх розпізнати, розгледіти зблизька,
Не вистачить віку і тисячоліття!
А чим воно ліпше, лайно українське,
Московської грязі, варшавського сміття?

Їх образ розмитий твоєю сльозою,
Зневажений міццю твоєю, Василю!
В ЦК — патріоти, «сексоти» — у зоні,
Хохли — в своїй хаті, чужинці — в екзилі.

О, ці безневинно опущені вії,
Обтічні слова і посмішки облесні...
Нас виведуть в люди вчорашні повії,
А ми з ними будем — щасливі і чесні.

НЕБЕСНА ЯСНІСТЬ

Анатолію Мироненку

Над ріллями — небесні хори.
Як мідна рать, стоять бори.
Господь на білі Святогори
Всезримо дивиться згори.

Під водами Дінця плиткими
Лежать важкі соми на дні,
І возвишаються над ними
Пречисті гори крейдяні.

Незаймані і позачасні
Дарують благодать: живи!
І вноситься небесна ясність
У душу, наче хорогви.

І в цім блаженнім супокої
Серед всесвітніх веремій
Немає більш ніде такої
Любові й сталості тривкої
Душі натомленій моїй.

Тут оживає мертве й хворе,
Тут повниться медами борть!
...Небесні гори — Святогори,
Над ними вище — лиш Господь.

* * *

Диха морозець у груди,
Взявся кригою ставок.
Вивільнившись від облуди,
Дух змирився і примовк.

Ті, що пахли і літали,
Консервуємо плоди.
Втома тіла і металу,
Час платить за холоди.

Все іде за протоколом,
Тож політики — в турне...
Літо всім давало фору,
А зима, дивись, турне!

Вік минає ненароком
І пора писати звіт.
Дивиться тверезим оком
На цей світ лиш сивий кіт.

Ділимо тепло з тобою:
Це — мені, а це — тобі...
Слава Богу, від любові
Залишивсь принаймні біль.

* * *

Ти збулась, наче сон, із вівторка на середу:
Карий коник іржав, і нога — в стремені.
І не хочу я знати, що буде попереду.
Доки ти — наді мною, зі мною, в мені.

Згук раптовий озветься синами і снами
І презирливо гляне в зіниці тупі...
І не хочу я знать, що зосталось за нами,
Доки я — над тобою, з тобою, в тобі.

* * *

Я плачу за Вами, як тужать за літом,
Аж схлипують вранці півсонні оливи.
Я плачу за листям, на стежку розлитим,
За літом, за тілом тремтяче-щасливим.

Я плачу за Вами безмовно, безслізно,
Як тужить за першою мрією досвід.
Вам сумно? Поплачте. Ніколи не пізно
Поплакати за літом, а надто — під осінь.

Я плачу за днями, що легко минають,
А їх не зупиниш слізьми чи словами.
Я плачу за всім, що — не з нами. І навіть,
Коли Ви зі мною, я плачу — за Вами.

МИ ВСІ ЗРОСЛИ ІЗ МАМИНИХ БЕЗСОНЬ

Л И С Т

До 88-річчя мами

На сріберних листочках споришу
І на листочках сизих молочаю
Усе життя до мами лист пишу
І віку мені вже не вистачає.

Той лист іде повільно, як ідуть
Дощі червневі й стукають у вікна.
І зміст листа — його первісна суть
Не вицвіте на тлі небес, не зникне.

Даруйте, мамо, що рядки листа
Лягли нерівно, як рядки цибулі,
Що поспіхом садилась...

Золота,

Вона розбудить наші дні минулі.

Ми в тім листі з бабусею удвох
Клечання розстилаєм на долівці.
І дід Василь, як сивий Саваоф,
Моє дитинство гладить по голівці.

Ще всі живі, ще легко на душі,
Як легко в лузі скошеному сїну.
Іще гірчить лиш перець у борщі,
І збиті лише лікті і коліна.

Ще Ваші учні слухаються Вас,
Ще в зошитах — лиш помилки й оцінки.
Щоденники перегортає час —
Й далеко до останньої сторінки.

А туга за незбутнім нароста,
Іще усе на світі — по-любіві...
Пишу листа і суть його проста,
Мов теплий пил дороги польової.

* * *

Мені доволі вітру в полі,
Достатньо хліба і вина.
Душі доволі тиші й волі,
Чому ж не спить вона, дурна?

Чому, коли співають треті,
Мені сльози не вистача?
Сміються мама на портреті,
Але чому ж вони мовчать?

ПЕРЕВЕСНИКАМ

Тільки Богові підзвітні
Хто в сльозі, а хто — в розмові...
Не журіться, люди літні —
Не осінні ж, не зимові!

Розібрали нашу школу
По цеглині...
Але ж пам'ять
Не зістариться ніколи,
Доки в Жихорі не сплять.

За осінніми димами,
Із травневими громами
Знову вибіжем на вигін.
Знов понесемо до мами
Збиті душі і коліна.

І настане дуже скоро
Всепримирення всесвітнє,
Хоч столітні осокори,
Що шуміли коло школи,
Поколов хтось на дровітні.

Всепримирення настане
Навіть, коли нас не стане.
Втім, куди спішить в цім світі?
Якщо сніг все 'дно розтане,
Якщо ми ще — люди літні.

* * *

Можливо, в тому і спасіння,
Що все — своїми іменами!
Що не сліпа сльота осіння —
Зими прозорість поміж нами

Розгледілись і — мов прозріли!
Різдво! Тому й не маєм зла ми.
У сагайдак сховаєм стріли,
В душі загоїмо розлами.

І можна вірить — непідзвітно,
І говорити можна — німо...
Як просторо у світі й світло!
— Христос рождається!
— Славимо!

БАЛАДА ПРО ХАТУ БАБИ РУДЕЛІ

Покинута хата баби Руделі
Уже по коліна в землю вросла.
В бур'ян опадають роки, як жерделі,
І несть їм числа.

Невже у городі порпатись вік нам?
Списи молочаю — крізь душу, крізь час!
Вітрами пронизані, вибиті вікна
Благально до неба німого кричать.

А баба давно подалась до сина —
На інший куток села і життя.
Та очі старечі, як дві сльозини,
Щоночі до рідної хати летять.

Бо там же zostались здоров'я і врода,
Старезна жерделя знайомо скрипить.
І навстіж до людства відкриті ворота,
Хоч нікому воду з колодязя пить.

Над зрубом галузка гіркої калини:
Ламають її, а вона — жива!
А нижче, у лузі, помалечку плине
Замислена річечка Берестова.

Спішать односельці — хто в Харків,
хто в Делі,
Хто взявся болото — на сміх! — осушить...
В покинутій хаті баби Руделі
Забутий буквар на ослоні лежить.

СОРОК ЧЕТВЕРТИЙ

Ніби школяр, що вертає зі школи,
Йду, полохаю курей і котів.
Легко сьогодні мені, як ніколи —
Сорок четвертий відгуркотів!

Лист допишу та поставлю ще кому
Там, де вже крапку ставить хотів.
Вкотре повірю в мить незникому...
Сорок четвертий відгуркотів!

Важко збивать собі душу і ноги
І не кривитись від гіркоти.
Не за горами — день перемоги,
Сорок четвертий відгуркотів!

Не задрімати б нам в Україні,
Щоб не прокинутись у Воркуті.
Ну, а сьогодні — цвіт на калині...
Сорок четвертий відгуркотів!

ІМЕНЕМ ІВАНА ВИРГАНА

Отак би довіритись мові, як другу,
Щоб слово будило, мов скресла Сула.
Назвіть його іменем
сад чи яругу,
Але не громаддя бетону і скла.

До нас він озвався з такої розлуки,
Звідкіль не долине ні промінь, ні звук.
Назвіть його іменем
поле чи луки,
Але не провулок, закований в брук.

Він висловив болі криниць України,
Поки лихварі продавали курінь.
Назвіть його іменем
спів солов'їний,
На котрому — «чорного ворона» тінь!

Дитина співа «Заповіт» — без принуки...
Брехня, що любов материнська сліпа!
Назвіть його іменем
сина чи внука,
Але не перевертня і не раба.

ПОТРЕБА

Леонідові Томі

Щоб без сліду не здиміти
З цих левад, із цих долин,
Треба в думку — динаміту,
Треба трунку — сім краплин.

Треба лагідного гніву,
Треба сміху — у плачі.
Лиш тоді у мить щасливу
Скажеш сам собі: мовчи!

Скажеш: так тобі і треба!
Може, їх і не було,
Тих, хто душі рвав, як греблі.
До сибірів гнав село?

Балачки воздай сороці,
Коли грішен був — молись!
У Сорочинцях в сорочці
Народився ти колись.

Хай же нас, русявий друже,
Вільний дух не обмина —
Дух Апостола і дужих
Стуса, Гоголя, Махна!

Мертві душі, Леоніде,
Повмирили ще не всі.
Треба в думку динаміту,
Треба ніжності — в сльозі!

* * *

Я не маю претензій (запишіть в протоколі!)
Ні до білого вірша, ні до чорних дірок.
Бо і досі ще чуюся вітром у полі,
Або сплеском в Осколі, чи дрібкою солі
На хлібині, коли уже крок — до зірок.

Розлилась ковила, як любов — до крайнеба,
І душа, як лоша — ковилою навскач!
Її, знаєте, й досі турбує потреба,
Щоби мовили мама:

— Синочку, не плач...

Але вік відгримів, озиваються мама
Тільки шерехом листя із яблунь і слив.
І онучок Павлусь у долоньці тримає
Ще невиспіле яблуко — білий налив...

ВЕ ЧІРНІЙ ЕТЮД

Художниці Ніні Вербук

В'яне купальський вінок,
І горобина старіє.
Чом же так рідко нас гріє
Жовте вечірнє вікно?

Іскри далеких багать
В присмерку пам'яті тануть,
Покотом сизі тумани
В лузі холодному сплять.

Не оглядайся — іди.
Все.

що судилося,
сталось.

З юністю ми поквитались —
І облетіли сади!

Сестро, за осінь прости,
Вибач за паморозь, брате!
Від невідступної втрати
Вас захистити не встиг.

Палимо спомини.

Дим —
Як над руїнами Трої.
Палимо листя.

Нас — троє:
Давній родинний інтим.

Дим,
як раніш, як давно,
Мама над нами розвіє...
Чом же так рідко нас гріє
Жовте вечірнє вікно?

* * *

А два на два не ділиться, братове.
Не ділиться, хоч лусни, два на два.
Не діляться твої уста і брови,
І долю розділили б, та — овва!

О як колись ти сонячно сміялась!
«Не смійся, бо заплачеш», — я молив.
Коли тебе вловив дволикий Янус,
Він сміх твій на два смутки розділив.

В два голоси одну співаєм пісню,
І стелиться твій голос, мов єдваб.
Але чому не грає нам троїста?
Одмуч мене, одмилуй і одваб!

Так ворог лиш рубає — під коріння,
І ділить мою душу нишкома...
Але пощо мені — пів-України?
Вона — як ти: одна!

Або — нема.

* * *

Вам треба новацій в поезії? Прошу.
А я заспіваю, що вмюю, що можу.

Віддам усі чорні квадрати модерну
За щемну оскому від пізнього терну.

Хай думку вам тішать топ-шоу і гранти,
Мені б лиш на гілці вербовій заграти.

За айстру осінню, сколошкано-гарну,
Віддам неповторний абстракт авангарду.

Віддам вам Париж із моделлю худою,
Аби зберегти свою душу і долю.

ХРЕСТИКОМ І ГЛАДДЮ

*Рушниковій березині
Тамарі Лисенко*

Не виростуть оливки на сосні,
Або лимони — на батьківській груші.
Не спить минуле, навіть в нашій сні,
Вертає знов і знов у спраглі душі.

Все 'дно впаде зерно у рідний ґрунт,
Розвіються всі моди, як полова.
В які чужі світи не емігруй —
Тебе все 'дно земля до лона влове!

Нам хату збудував не дядько Том —
Її я зводив власними руками.
Мій дід лежить під тесаним хрестом,
І водночас — під вічними зірками.

В космічних нетрях глухне дзвін підків...
Лечу, лечу (і що мені — шуліки!)
На крилах материнських рушників,
В яких ми закодовані навіки.

Які кольори і яке шиття!
Такого дива, мабуть, не буває...
Чому ж наш цвіт із дерева життя
Холодний вітер віку оббиває?

На польовому сірім полотні,
На цій землі, що вічна і жива є,
Нас доля, наче жінка при вікні,
То хрестиком, то гладдю вишиває...

* * *

Скопуєм город у мами.
На горісі — вороння.
Гіркуватими димами
Гріємось на схилі дня.

А ворони галасують,
Як перекупки...

Весь час
Із якимось добрим сумом
Мама дивиться на нас.

Для поживи, чи для втіхи,
Чи без приводу — бува! —
Із гілок сухі горіхи
Вороння крильми збива.

Неповторні діорами
Чорних ріль, ясних сивин.
І мовчить губами мами
Вік геройства і провин.

ФЛЕЙТА

В. М.

Десь грає флейта. Що вона нам стиха
Крізь комунальні чвари промовля?
Так відчай кличе, так довіра диха,
Так молиться за нас любов здаля.

Голодні звуки просять їсти-пити,
За нотами біжать веснянки вслід,
Ні приголубить їх, ні пригубити,
І тале погляду прозоро-синій лід.

Летять літа над берегами Лети,
Як і в холоди не замерза.
А нас несе висока хвиля флейти,
І пахне сніг, як молода гроза.

* * *

*Галині Гнатівні Хоткевич —
дочці Г. М. Хоткевича*

...А зором не кожен доріс до зірок у Високім.
Живем у безмежжі, оскільки живем — на межі.
Хоткевича хату обсіла духовна босота —
Чиновники-зайди, брудні безіменні «бомжі».

А звідки їм знати, як звати Тараса чи Гната?
Адже їхня мати — повія «великої Русі».
При матері рідній чужа обирається мати.
Тож як їх назвати?

Лиш матірно, мабуть... Мерсі!

Навчіть нас, мадам, говорити з французьким
прононсом,
Можливо, збагне нас тоді без'язика юрба.
Мо', рідною згодом напише чергові доноси,
Бо кобза — не вмiє,
не вмiють сопiлка й торбан...

Тiсна Україна! На нiй уже дiтися нiде
Хоткевича донi. Хоча вона — нiжно-тонка.
Чи, може, i їй, як i мамцi їй, Платонiдi,
Знайдеться Покров лиш в музеї Iвана Франка!

* * *

*...Горить на тобі шапка
нашого Мономаха...*

Юрій Тарнавський

Поміж людей чужої крові,
Серед всесвітньої олжі
У кожному погляді і слові
Шукаю рідної душі.

Волає світ:

які ж ви бідні!

О, так, безгрішність — наше зло.
І осяває наші злидні
Софії вічної чоло.

Ми всі — з Франкової робітні,
Ми родом з Канева — усі.
Ми бідні, як тисячолітні
Ікони княжої Русі.

Нас не викурювали з прерій.
Ми розвівались, як дими.
Ми — лиш пожива для імперій,
Допоки не збагнем:

хто ж ми?

Блажен, для кого слово — благо.
Помилуй, Боже, і спаси,
В Аделаїді і в Чікаго
Знайомі рідні голоси!

Не в злоті — зло, а в позолоті,
Що вчить лиш гарбать — не творить...
І хай кричить сусіда-злодій —
На ньому шапка вже горить.

С Х Р О Н И

*Гончареві і графіку
Петрові Мосю*

Знаю, в якомусь коліні
Всі ми — сини гончарів...
Прадід колись на Волині
Глину цю тілом зігрів!

В землю ввійти, як у схрони,
Важко, але — довелось...
Тільки для сам-оборони
Душу випалює Мось.

Ніколи в пеклах паніти —
Тільки в роботі ми злі.
Просто нам дітися ніде
Окрім пісень і землі.

Пам'ять з нас дорого просить...
Дорого? Будем платить!
Крейди і глини в нас досить
В світі жури й самоти.

Смерті і часоплину
Ми уже не боїмось.
Якщо ж загинем — із глини
Вдруге нас виліпить Мось!

* * *

Чуже горе для декого — втіха,
А пожежа в сусідів — видовище.
Коли душа догорає, мов стріха,
Я прошу вас кричати мовчки!

Хто там в двері знадвору гримає?
Хто там вікна у хату виламає?
Я надовго вас не затримаю —
Дайте домовити з мамою...

О П'ЯТІЙ

Пам'яті мами

Вже відчай допито до грами.
Щоб страшно вмирати, так ні!
Прокинувсь о п'ятій, а мами
Не бачу уже при вікні.

Як холодно дихають трави!
Торкнусь до вогню — не пече!
Згорають роки, як заграви,
А вічність... вона ж не втече.

Втім відчай дорожчий за вічність,
Яка, мов на віко — п'ятак...
Прокинувсь о п'ятій, а вічі
Не можу розплющить ніяк!

ЗА ВІДСУТНОСТІ АДРЕСАТА...

* * *

А любить — як жито жати...
Вжалив серп долоню? Жаль.
Нас рятують тільки жарти
І надія на врожай.

А любить — то ніби човен
Править проти течії.
Відкладаєм все — на вчора,
Адже весла — нічийі.

А любить — як віддавати
Всі аванси без жалю,
Щоб ні шеляга не мати,
Крім останнього: люблю!

* * *

Струмує від долонь твоїх до щік
Важке тепло стривоженої крові.
За вікнами спокійний шум дощів
Вщухає, наче ласки світанкові.

З небес незримий опада хітон —
Запалені блакиттю наші вікна.
Не цілував іще ніхто, ніхто
Заплющених очей твоїх повіки!

Вітри в деревах розпряга Стрибог...
Боли мені, не гойся,
ніжна рано!
Ніч дощова всотала нас обох —
Ранок.

* * *

Чому тебе даровано так мало,
Моя любове — слова мого мамо?

Зійшла — прозрінням грозовим над полем,
Зосталась — тихим найніжнішим бодем.

* * *

Повертаєшся до себе,
Я — до себе, як ведеться.
«Травень — червень — липень — серпень...»
Не відсмійся, не відсердься.

Хто сказав, що надто пізно
Розламати всі загати.
А без тебе в світі пісно
Зла і смутку забагато.

Відпускаєш, бо — відпустка..
Відпусти на волю серце!
Та ж без тебе в світі — пустка.
«Травень — червень — липень — серпень...

* * *

Як спалось вам цієї ночі?
Їжак в траві не шарудів?
Не ворушилися у ночвах
Курчата — жовті і руді?

Коли над лісом, наче згадка,
Удосвіта сяйнула мідь,
Через Дінець рипуча кладка
Вас не збудила мимохить?

А коли сонце крізь фіранку
Послало стріли золоті,
Вам не почулось: — З добрим ранком
Як спалось вам в моїм житті?

* * *

Юних мрій засіки спорожніли.
Далечінь глибока і гулка.
Поцілунки наші обважніли,
Наче
я-
блу-
ка.

В осінь перейшов іще не весь я —
Навіть смутку не віддам біді!
Ще цвітуть так чисто в піднебессі
Білі
ле-
бе-
ді.

Не червневий легковійний дощик —
Вересневі стомлені дощі
Омивають душу... Найдорожчі —
Пізні
ра-
до-
щі.

* * *

— А що у нас сьогодні на сніданок?

— За вікнами завії білий танок.

В тролейбусах пекельна метушня.

І нечітке передчування дня.

— А що у нас сьогодні на обід?

— Сім наших спільних літ, сім щасть, сім бід.

І слів непевних перетерте мливо:

«Не знаю. Хтозна. Якось там. Можливо...»

— А що у нас сьогодні на вечерю?

— Непевний вогник свічки у печері.

Глуха стіна зневіри й темноти.

І раптом, наче спалах сонця, — ти!

* * *

Ти, мов лоза, гінка, ти повна, ніби глек,
Легких південних вин, які так п'яно п'ються.
В тобі є щось легке — від лілій і лелек,
За карий погляд твій століття хлопці б'ються!

Несеш мене в човні чудовних насолод...
О, скільки таємниць у погляді лукавім!
Здається, мить іще — і втонемо от-от
У повені вогню, у полум'ї ласкавім.

Даруй мені за те, що увійшов в цей сад,
Що сліпо віддаюсь твоїй сваволі милій...
І явом сон стає, пелюсткою булат —
Між виноградних лоз, поміж лелек і лілій!

* * *

Все. Нема ні слова. Тиша,
Наче обліжні дощі.
Лиш сумління сонна миша
Шарудить в кутку душі.

Почуття пішли в відпустку.
Хоч не хоч, а мусиш ти
Обживати хатню пустку,
Безмір суму й самоти.

Врешті-решт тебе не спиниш.
За любов'ю — темінь-тінь.
Погляд — наче постріл в спину...
...Озирнутись — не схотів.

* * *

Вчорашні вірші.

Суд і допит.

Тугий клубок гримучих змій.

А може просто —

теплий попіл,

Якого ворушить — не смій!

Ще в тому попелі жаріють

Вуглини клять,

а не проклять.

Когось, можливо, одігріють.

Але уже —

не спопелять...

* * *

Я повен тобою, як повен
Бджільми яблуневий сад,
Змиває любов, наче повінь,
Загати вагань і досад,

Ламає тини і паркани...
Ти — привід моєї вини, —
Гріховна і недоторканна,
Невловна, як слава, як сни.

Плиткі і п'янки півкола
Хмільними вустами ловлю.
Не вичерпуть срібла ніколи
Колодязному журавлю!

Я повен тобою, як повен
Солодкого болю твій зойк.
...І нас викидає, мов човен,
На берег, на жовтий пісок.

* * *

В мою душу щодня залітай,
Мов квітневої радості звістка.
Якщо рибка ти ще золота,
Не ловись не горох або тісто.

За тонкими туманами снів —
Вуст невтолених стомлений смуток.
Не спіймайся в якомусь із днів
На гачок найгнучкішої з вудок!

Я повторююся? Хто це сказав?
Не стомлюсь повторитись усоте
У твоїх найсвітліших сльозах,
У медах твоїх, влитих у соти!

Ти умієш любити, як ніхто,
Як бджола, а, можливо, й солодше.
Будь щаслива зі мною, а то...
Отже...

ШУБА

Ненавиджу речі тваринно,
Коли вони — тільки мета,
Коли, закупивши весь ринок,
По місту іде срамота.

Поклони принизливій моді
Обтяжливо били мені,
Та вашій пронизливій вроді
Потрібен і одяг зрівні.

Повірте, дитино душевна,
Моя неповторна Кармен,
Ця шуба занадто дешева
Для ваших тендітних рамен,

Занадто важка вона й груба!
Та вибору в мене нема,
Тож маю оспівувать шубу,
Що стан ваш тонкий обніма...

Спинись, балакучий мій вірше!
У модах ти темний, мов ніч.
...А шубу люблю я найбільше,
Коли

вона

падає

з

пліч...

* * *

Ти народилась — любить і голубить.
Випурхни сонечком спраглим із пльаць.
Боже, як згубно сплять твої губи!
Як твої перса положко сплять!

Скільки у вигинах тіла мелодій!
Вже не одною пальці обпік!
Мабуць, я ще недосвідчений злодій —
Що не украв тебе — раз і навік.

Буду у літі твоїм вікувати
І смакувати солодь ожин.
Сходь мені сонечком веснянкуватим
Над сивиною самотніх вершин.

Ш А Л

Яка ти неповторна зблизька,
Коли — ні меж, ані заков,
Коли ти — колос і колиска,
А я — і злочин, і закон.

Гінка, розквітла і моя ти,
Бо п'єш мій подих залюбки.
Глід і черешня, мед і м'ята,
Розпуклі і пахкі паски.

Готова ти, немов до страти.
В тобі бунтують страсть і страх.
О, як тебе прекрасно брати,
Розхристану на ста вітрах!

Пали ж мене, безсмертний огне!
О, не спиняйся, чудовна мить!
В тобі усе горить і стогне,
Сміється, плаче і щемить!

Яка ти щедра і гостинна,
Яка захланна далєбі!
Я — плоть твоя, твоя дитина,
Себе народжую — в тобі.

«Хить-хить», а потім — «тупу-тупу»...
Спочатку сію, потім жну.
Спочатку ніжно, потім грубо
Жену вперед тебе, жену!

Ліплю, як глину, розтинаю,
Згинаю, розгинаю, гну...
Яка в мені мана минає,
Коли пускаєш ти стрілу!

Не поклонявсь ніколи злу я,
Бо певен: є на світі Бог.
Він зна, як я тебе цілую,
І хай простить він нас обох.

Тебе, розгнуздану і дику,
Ухоркать важче, ніж коня.
Неначе перса, ти — дволика,
Як двоєдиність ночі й дня.

Ламаєш ти усі загати,
Ти, ніби тятива, туга.
Аби тебе, нагу, загнати —
Мені не треба батога.

Зламати, розтоптати, зібгати
Всі застороги і табу.
О, як тебе в мені багато,
Неначе неба у степу!

Ти мене прагнеш тілом, зором;
— Бери за руки, за роки!
Яку ми цілину розорем,
Які розвогнимо зірки!

Твої обійми, ніби війни:
Руїни, голод, «кров — за кров»!
Вмираєм разом, добровільно,
Я — твоє дно і твій покров.

О сріберна сталевість рала,
Тремтіння трав і гін лози.
Усе, що ти у мене вкрала,
Тепер стократно віддаси!

— Бери «за так»!

— Я не торкую...

Це — мов сибірські табори,
Де кат з вівчаркою пантрує.

— Ти — неповторна...

— Повтори!

По вії ніжністю налята,
Уже ти в пристрасті новій.
Що в'єш із мене ти, затята?!!
— О, так! О, ні! О, ще! О, твій!

Ці очі, це чоло, ці плечі...
Навіщо крила журавлю?
...І — пуста. Простір порожнечі:
Сон півпритомності. Люблю!

Хто любить нас, той і карає.
Це — як у воду із моста.
...Лежу, знесилений до краю,
Неначе знятий із хреста.

1996—2000 рр.

* * *

Не знав, що лихо приходить тихо,
Ступає м'яко, неначе злодій.
Примарна радість, сумнівна втіха —
Щаслива карта в чужій колоді.
Тобі зі мною — одна морока.
Мені з тобою — одна дорога.
Коротка пам'ять твоя, коротка,
Моя коротшає теж потроху,
І задихається дух без плоті
І перший іній упав на стерні.
...Нестерпно знати про себе — злодій,
Але втрачати тебе — нестерпніш.

* * *

Пам'ять на лиця сумно втрачати.
Як тебе звати — на «А» чи на «Ю»?
«Зліва направо...» Знімок звичайний.
Хто там скраєчку?
Не впізнаю.

Хто там сміється так безтурботно?
Ніби життя випадкове,
як жарт.
Так легковажно захмелена, хто ти?
Я вас не знаю,
жінко чужа.

Мабуть, для когось була неземною...
Боже, як пам'ять терза новизна!
Та невідступно стежить за мною
Жінка,
яку я ніколи не знав.

* * *

Коників твоїх — не встерезу,
Хоч вони вже столочили жито.
Вигнав би їх к бісу за межу,
А моїх — моїх! — куди подіти?

* * *

Доки оббивав пороги,
Дах прогнів. Велика жалість!
Вибачте, а мої «охи»
Вам уже не заважають?

Лебеді відлебеділи.
Горобцям — як поробило.
До пісень немає діла —
Залишилась горобина.

Хто сказав, що серце хворе?
Серце є, або — немає...
Скільки щастя, стільки й горя.
Тільки небо обіймаю!

АЗОВ

Уже не маю права на помилку —
Обтяжує помножена вина.
Мов на Азові — мілко, мілко, мілко...
Ну, де ж вона — триклята глибина?

Невже це ми жертовно так любили,
Все, що хотіли, мали і могли?
І не вважали згубними глибини,
І зневажали сонний плин мілин.

Підкошений піщаною косою
І лезами розгніваних зіниць,
Кидаюсь, мов дикун, у вир прибою,
В брудну й брутальну хвилю — горілиць...

...Отак-от дожили до понеділка.
Можливо, й допливем. Не я, так хтось.
А на Азові знову — мілко, мілко...
І лагідно.

Напевне, не збулось!

ТРИНАДЦЯТЬ

Випало з гнізда ластовеня,
Випала дощів піврічна норма.
Випав я, як випадав щодня,
Не лише зі змісту, а й із форми.

І мене, даруйте, понесло
Течією пліч твоїх і стану...
Нещасливе випало число?
Іншого нема, та й — не застану.

По словах твоїх танцює дощ,
Розмиває греблю, наче душу.
Випав на сніданок мені борщ.
Учорашній. Але їсти — мушу.

Чом у вас одвірки занизькі?
Доки ж мені, врешті, пригинатись!
Дощ. До тебе всі шляхи — слизькі.
А яке число у нас?
— Тринадцять!

* * *

Невже тільки блиск золотої перги?
А храм — на болоті плиткому?
Сім літер — на вітер...
Які там борги!
Немає: ні в кого, нікому.

Окрадено храм,
і жалю — ні на грам,
І серце дримає ледаче.
Його не розбудить олжа телеграм,
А правда — тим паче.

Ніколи не пізно спочатку почать,
Як кажуть:
із миру — по нитці...
Чому ж тоді дзвони так люто мовчать
На сивій дзвіниці?

* * *

Я з тобою прощаюсь щодня,
Хоч мене ще не точить зневіра,
Просто щастя мале, як щеня,
Ще не виросло в доброго звіра,
Щоб йому я довірити зміг
Сад і слово, і душу затерплу...
Лиш не збило б мене воно з ніг,
Коли я відпущу його з цепу.

* * *

Відпишу твердою прозою.
Брак терпіння — не до рим.
Хай тобі і риба й озеро,
Хай тобі і Рим і Крим.

Хай нікого не обтяжує
Потяг «Харків — Срібний бір».
Нібито від кулі вражої
Крапля слова — на папір.

Хай все буде так, як станеться.
Порожнеча — не болить.
Присмак гіркоти зостанеться,
Та життя — підсолодить.

* * *

Передзимовий я, а ти — передосіння.
Живи і на пожежі не зважай.
Ти ще жнивуєш, а моє насіння
Лягло вже під майбутній урожай.

Я марю вже надією на весну,
А ти ще кличеш літо: дожени!
Та коли я в озимині воскресну,
Ти будеш ще в заковах крижаних...

* * *

Три слова душу збили з ніг:
«Це сталося. Пробач».
І ліг на плечі чорний сніг,
Неначе чорний плащ.

Образу, відчай, сльози, гнів
В кулак міцніш затис.
І сірий грудень почорнів
І застогнала тиш.

В яких навчилася естрад?
«Це сталося. Прости».
Відтоді знаю — колір зрад
Чорніший чорноти.

Був гнів, як дощ раптовий —
і ущух.

І тиша. І тепло після дощу.
За північ повертаєтесь додому.
І настає примирення потому.
І вже рука подушку підбива...
Природно?

Так.

Природніш не бува.

* * *

Чому цей холод — на вершині?
До сонця ж ближче, так чому ж?
Повірить можна лиш дружині,
Не зрадить може тільки муж!

Якщо ми згоримо, то в леті...
Куди ж ти, сонечко, летиш?
Чому на цій чудній планеті
Така гримуча смертна тиш?

* * *

Першого снігу тихе зітхання.
Плеса озерного синій льодок.
Благословляю чуттів затухання,
В голосі кожному — холодок.

Буде для зеренця зав'язь і прорість,
Лиш не забракло б землі теплоти.
Благословляю морозну прозорість,
Це —
як очищення після сльоти.

І відступає кудись безпорадність.
Мрії — небесні,
а втрати — земні...
Благословляю твою непідвладність
Цілому світу,
не тільки — мені.

Світ ілюзорний помалу розтане,
Поле напише повість про сніг...
Благословляю все, що настане.
Потім.

Не з нами.

Колись.

Повесні.

* * *

Забувати — маю привід:
Вік склерозу і т. п.
Але ж — вітер в сивій гриві,
Всюди — «ти», «тобі», «тебе»...

Забуваю групу крові
І рубаю все з плеча.
Але ж ти печеш — як промінь,
Наче блискавка меча!

Вузол розрубав Гордіїв,
А тепер зв'язати як?
Думкою розбагатію,
А посію, мабуть, мак.

Переходжу вічні межі,
Навпрошки — як через пліт...
Холодно після пожежі.
Лід.

* * *

Після прощання усе починається знову.
Наче у фільмі, прокрученим нам навпаки.
І викликає душа на таємну розмову
Наші далекі,
такі невмолимі роки.

І розступаються відчаю хащі зловіщі.
Знову у морі купається сонце руде.
Ти відпливаєш у вутлім човнові...
Навіщо!?
Вслід за тобою рвонулась душа із грудей.

Там, за далеким,
вже ледве помітним причалом,
Ось уже й слід твій укритися
крилом вороним...
Змилуйсь, не треба —
я хочу почати спочатку!
Світ повноцінним, первісним мені поверни!

Тихо і темно.
Ні зірки в ночах, ні сльозини.
Птахи, як груддя, мовчать у померзлій траві.
Тільки під снігом ворухиться жито озиме...
Після прощання:
як дивно, що ми ще — живі.

* * *

Обійду десятою дорогою.
Смішно вносить ясність — в темноті,
Стала радість прісною, убогою
І поблякли зорі золоті.

Але думка про міста мальовані
Вшнипилась, мов капосна оса.
Горобцями соняхи покльовані
Головами б'ють у небеса.

Із сентиментальною епохою
Що робити? Дам їй одкоша!
Обійду десятою дорогою,
Щоб не сколихнулася душа.

* * *

Ця розмова нерозмінна —
Розумієм все з півслова.
Стільки літ нерозуміння —
Наче праця примусова.

Вийшов термін — я на волі.
Певне, воля ця — остання...
«Хліб такий пісний без солі!» —
Як писала колись Таня.

— Посіваю, сію-вію...
Вам пощедрувать роками?
...Вашу тишу розумію,
Відповіді не чекаю.

* * *

Ставна жінка безпідставно
Вже мене не помічає.
Ну і добре, ну і славно —
Завтра всеодно в Почаїв.

Наше літо відмолила...
А сім зим і два вівторка?
Слава Богу, вже щаслива
Ставна жінка-недоторка.

Жаль. Донець уже не зможе
Розливатись до крайнеба.
А життя минає, схоже.
Стримувать його не треба.

Час рушати, жінко ставна.
Вслід лише сорока скрикне.
Мабуть, ви не Ярославна,
Я — не Ігор, як не прикро...

* * *

...Інший берег так вабить, а кладка хистка,
І ріка шаленіє з розпуки.
Через неї проніс би тебе на руках,
Та... синів я тримаю за руки.

* * *

За крадене розплачуюсь сповна
Ціною дорогою, неземною...
Не вистачить офірного вина,
Щоб розплатився я.

Чи ти — зі мною.

Почім сьогодні дрібка доброти?
На ринку цього краму, мабуть, повно?
Такий дешевий я, що — не плати.
Візьми — безповоротно й безкоштовно.

Не визнаю ніяких середин,
Постійністю своєю — невідкупний...
Тебе я вчора відпустив: — Іди!
Але — до кого?

Адже я — наступний.

* * *

Любов — це сон, якого не згадаю.
Лиш пам'ятаю — радісно було!
Ущент розбите дзеркало складаю,
Щоб зазоріло в нім твоє чоло.

Була така ти рідна і моя вся,
Тоненька і тремтяча, мов свіча.
Над першим смутком легко я сміявся,
Над пізнім — довго в розпачі мовчав.

Ось ми ідем. І місяць кладку стелить —
Вузька кладка, тьмяна і хистка!
Роса досвітня по холодних стеблах
Беззахисно і болісно стіка...

Так прагнув я вернути сон юначий!
З уламків скла я дзеркало стулив.
Але тебе у ньому не побачив —
Лиш спалах щастя очі обпалив.

* * *

А хата валиться, і повниться плачем
Домовика, що в ній живе постійно.
І сволок не підважити плечем,
І не підперти спогадами стіну.

На підвіконні фотознімок: ти —
Щасливий погляд з-під шнурочків-брівок...
Як швидко відживають вік хати,
Коли у них — непевний підмурівок.

Торішнім снігом грубу розтопи
І вимети з кутків сміття незрима.
...Але не зможеш, що там не роби,
Зустріти власну долю за дверима.

Б И Т В А

Взяв тебе, як швед — Полтаву...

З давнього вірша

І знову Полтава...

В Полтаві ж

Крім зради немає проблем.

Мій Янголе, ти ще літаєш?

Як важко вмирать королем!

Минули віки...

Підписали

Угоду Мазепа з Петром.

Нарешті! Посли і васали

Гуляють над чорним Дніпром.

Владналось...

Яке кому діло,

Що я вже від розпачу стерп,

Що коси твої почорніли,

А чуб мій посивів, мов степ!

Звучать переможні литаври,

І — тиша в оспалій душі...

Так звідки ж ізнов ця Полтава,

Коли ми з тобою — чужі?!!

* * *

Розучилась ріка скресати,
Рвати кригою греблі й мости.
За відсутності адресата
Повернулись мої листи.

Небо сіється сірою мжичкою,
Дні розписані наперед.
Біля входу в метро за звичкою
Купиш пролісків і сигарет.

Місить місто нас.
Квіти куповані,
В'януть, перше, ніж розцвісти.
Пересохли вуста без повені.
...Перечитую власні листи.

Є ЛИШ ПЕРЕДЧУТТЯ, ЩО ВСЕ УЖЕ – НАВІК

* * *

Життя поза тобою не бува!
Пролийсь дощем на спрагле моє поле.
Я жду тебе, жадану, як жнива,
Важкого жита найніжнішим бодем.
Ти всюди — в лісі, в лузі, надовкіл.
Твоя стежина дихає бідою.
Сповільнив плин здивований Оскіл —
Задивлений на стан твій над водою.
Так відступала золота орда,
Так довірялась князеві Каяла.
...Сухі дерева і трава руда —
Там, де іще недавно ти стояла.

* * *

Прощаю все, прощаю всім —
Довіру й подлість, гнів і радість
І зраду в погляді твоїм,
І безнадійну безпорадність.

Таких як ти, нема ніде.
Чому ж ми долю обминаєм,
І крам на ярмарку ідей
Купуєм, хоч ціни не знаєм.

А долю не повернеш вспак,
Хоч захлинився од одчаю.
Прощаю все тобі — ще б пак!
Собі — нічого не прощаю.

КОЛИСКОВА
ДЛЯ КОЛОСКА

Павлику і Стасику

Ранкова ластівка цю звістку
Мені примчала на крилі.
Бог переніс мене в колиску —
Мої долоньки в ній малі.

Онук — мов голочка у серці,
Онук — мов промінь у сльозі.
Його лошатко вже пасеться
У лузі...

Поспіша таксі,

Аби я врешті решт побачив
Себе, огорненого в час,
І сонячний тремтячий зайчик
Мене, майбутнього, вивчав.

Попереду — і страх, і голод,
Веселка буде і гроза...
Ви ще почувете мій голос —
Іще не все я вам сказав!

ВЕЧІРНЯ РОЗМОВА З ДРУГОМ

Той притьма — у верлібри...

Мовляв, і ми — Європа!

Цей спритно ниже хоку, неначе дукачі.

Та не про це мовчить нам твоя Козача Лопань,

І не такі пісні нам співають Деркачі!

Все холодніші зорі над вербами Вербівки.

Над Деркачами хмари — північні, навісні...

У посаг твоєї доні залишимо щедрівки,

Щоб їй зізда різдвяна збулась не тільки в сні.

Хоч сестри наші кривні не вийшли в Афродіти,

Бо змалку вийшли в поле — на вічні буряки,

Не треба нас жаліти, що ми — селянські діти,

І що т а к а в нас мати,

і батько в нас т а к и й.

Що іншої не буде — теплішої — хатини,

Ніж ця, що ні на кого не затаїла зла.

Безликі, без'язикі — з подобою людини,

Звідкіль вони з'явились?

Не з нашого села!

Собою будьмо, друже,

щоб під бульдозер грушу

Безрідні не пустили, як і книжок — під ніж...

Помовчимо при зорях, послухаємо душу —

Обличчям до багаття.

Запишемо — пізніш.

* * *

Ночі ще не вистудили землю,
По соломі ходить вороння.
Від полів себе не відокремлю,
Все життя —
це небо і стерня.

Восени ми всі — одна родина.
Молодість, чим далі, відстає.
Що мені сухе очеретина
Біля річки стиха наг्राє?

Одгриміли грози кругойдучі,
Одшуміли голубі дощі.
Червоно —
до відчаю! —
на кручі
Жевріють шипшинові кущі.

Спів пташиний чуємо все рідше...
Звідки ця тривога в голосах?
Просто стало раптом просторіше:
Нам — у долі,
їм — у небесах.

* * *

Картопля вродить, виведем жука.
Мороз відступить — переможе спека.
Душа для себе нішу відшука,
Аби минула вкотре небезпека.

І буде тихо, наче у землі,
Яка все знає, але нам — ні слова...
Та ми тут ні до чого взагалі!
Ми — лиш природи примха тимчасова.

НЕВИМОВНЕ

Перегорни іще одну сторінку...
У цьому храмі — вічний дух казарми.
У цьому місті всі шляхи — до ринку,
А запах квітів — цвинтарно-базарний.

Невимовлене в тридев'ятім році
Зосталося з тобою і зі мною.
Усі ми народились у сорочці,
Яка з роками стала гамівною.

Із Терезами не терзайся, Овне,
Все 'дно тебе, блаженного, обважать!
А мовлене тобою — невимовне,
Його ніякі гендлярі не скажуть.

Помолилось-довірилось Покрові,
Нехай п'янить нас виключно тверезість.
Впізнай мене по слову, як по крові...
О, Господи, який у тебе резус?

* * *

Мовчать живі і говорять мертві.
Межу подолано — всі лежать.
На сорок дев'ятому кілометрі
Тремтить осика, немов душа.

ПОЕТ І ЧАС

Пам'яті Бориса Чичибабіна

Не спішіть відписати поета в державний музей —
Він ламає всі рамки площин і цитат — подивіться!
Знов цей допит черговий і вирок несправедний цей...
Мов колись в КПЗ, йому тісно в ХХ віці!

Не в промерзлій землі він сьогодні лежить горілиць,
А заповнює болем порожнечі душі поступово.
Він такий незручний для музейних та інших
полиць.
Наче кров крізь бинти, проступає крізь час
його слово.

Вік, як слідчий, його іще не допитав,
Іще свідків усіх не вписав до свого протоколу.
Як поет — не трибун, як людина — а не депутат,
Вислуховує нас він, як слухав Руденка Миколу.

Поміж лілій найліпших він Лілю для серця обрав,
Він за кримських татарів запалював свічку на
Спаса.

Може, першим прокляв він
царя-христовбивця Петра,
Прихилившись душею до страдного слова Тараса.

Просить милості в Бога поет, як останній жебрак,
Не для себе — для Вас, хто її все частіш потребує.
Щоби висловить правду, потрібен сибірський
барак,
А не орден за це, не дубова спілчанська трибуна.

Хай політик дожовує свій персональний овес,
Хай пролаза між друзів Поета протиснеться
боком, —
Не потрібні поету петарди ударних слівес!
Тихше... Він в цю хвилину
говорить
віч-на-віч,
із Богом.

* * *

Сутеніє у полі і в долі.
Б'є на скалки дзеркала Оскіл.
І випростують крила поволі
Двоє лігом натомлених тіл.

Три тернини синіють на терні,
Мов три звуки терпких на струні.
Ці смеркання у серпні — нестерпні,
Ці прощання у серпні — сумні...

Довіряючи кожній пташині,
Кожній квітці і кожній бджолі,
Мов по кладці, йдемо по стежині
Крізь тумани облуд і жалів.

Ти — хистка, наче гілка ліщини,
Ти — глибока, як степ уночі.
Я молю тебе словом, очима:
Не минай, як минають дощі.

Наче серце беззбройне — на стерні,
Наче — стогін в останнім зерні...
Ці прощання у серпні — нестерпні,
Ці смеркання у серпні — сумні.

* * *

Немов ординці навісні, безкарні.
Кричать граки під вікнами лікарні.
Затіяли якусь предивну гру —
Все птаство розколошкали в бору
Голодними дзвінкими голосами...

І почалось ріки туге скресання,
Напнуло сонце промені на п'яльця —
І перший пролісок на ноги вже зіп'явся
І глянув на життя жадливим оком,
І бризнули дерева юним соком,
І світ повірив, що зимові рани
Загоїть під промінням і вітрами
І скреснуть молоді твої роки...
А все граки!..

КОЛЯДА - 92

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з маком паляниця.
І горить щока, як мак —
Колядую вам за так...
Чи, козаче, ти засліп,
Де той мак і де той хліб?
Тільки зірка і свіча,
Тільки знічене дівча.

Коляд, коляд, колядниця,
Полюбилась молодиця,
Отака біда мені —
Ні копійки в гамані.
Поцілуй мене скоріш,
Бо загину ні за гріш!
Хоч і бідний та козак...
Колядую вам за так.

Коляд, коляд, колядин,
Дві сестри, а я один.
Та до старшої мені
Не домчати й на коні.
А до вас дійду і пішки,
Щоб дісталось на горішки
За оці пісні...

Однак
Колядую вам за так!

ПОДОРОЖНІЙ

Поступилися б місцем: дуже очі самотні,
Прихилитися ні до кого чоловіку...
Як в пустелі — у натовпі. Погляд — з безодні.
Приміська електричка. Протяги віку.

Йому б чаю гарячого із материнкою,
Або просто два слова привітно-вітальні.
Пролітає вагон над замерзлими ріками.
О, невже ми вже вікнами віч не відтанем?

Електричку — чи всесвіт? — трясє, як в агонії.
А що станеться з нами, в небес не запитуй...
Коли натовп відхлинув, він зоставсь у вагоні.
Наодинці із Богом. Кінцева зупинка.

* * *

Сльоза набігла... Від цибулі!
Мороз оздоблює вікно,
Не підсумовую — сумую,
Що не пишу тобі давно.

Навіщо пам'ятаю й досі
Що не збулось? Але ж було!
Лише глибока пізня осінь
Дарує нам скупе тепло.

Я напишу тобі негайно —
Словам ще вистачить снаги...
Виходжу вдосвіта на ганок:
На цілий світ — сніги, сніги!

* * *

Обважніла душа від провин.
І над краєм безодні
Я стою, як і перше, один —
Перед ликом Господнім.

Із захмарних небесних глибин
Він говорить зі мною...
Він питає: «Кого ти любив?
І якою ціною?»

І чому не сплатив ти ще борг
Тим, кого окрадав ти?
І чи Слово було твоє — Бог,
Як в Шевченка, як в Данте?

І чи власне сумління крізь час
Непотьмарним проніс ти?
...Може, скаже мені хтось із Вас,
Що йому відповісти?

ДО ЯНГОЛА

Літай, мій Янголе, допоки
Тебе я бачу хоч вві-сні.
З якимось віддихом глибоким
Прийшло полегшення мені.

Ані образ, ані погорди,
Ані боргів, ані провин...
Залежить все — лиш від погоди,
Душа тихіша від трави.

А як же мучилась, боліла,
Світ-за-очі кудись вела!
Зчорніла геть троянда біла,
Зосталась чорна — як була!

Ось докошу іще загінку,
Ось допишу рядочок, та й...
Грозою відчахнуло гілку —
Літай, мій Янголе, літай!

* * *

Затемнення пам'яті, наче затемнення сонця,
Яке вже заходить... Часткове затемнення, звісно!
І промені спогадів, ці золоті волоконця,
Ще нас єднають, або протинають — наскрізно.

І вік відпливає у сонячній човні за обрій,
І верби старезні безсило мовчать над Осколом.
І ти уже пряником віри себе не задобрюй,
Бо хмари зловіщі весь світ обступили півколом.

Уже не прошу я: з затемнення пам'яті виринь!
В цих сутінках долі — якась заспокійлива сталість.
Примирення з болем — можливо, останнє
з примирень,
Тепер примиритися тільки із Богом зосталось.

* * *

Ні образи. Ні віри. Ні мсти.
Тільки туги обійми ласкаві.
І прохає любов: «Відпусти,
Так, як гілка — листок відпускає...»

Мов пораненому — відповзти
Від вогню, його злого оскалу...
І прохає любов: «Відпусти,
Як стрілу — тятива відпускає...»

В твоїм погляді — сині льоди,
А від сонця — лиш зблиски останні.
І прохає любов: «Відпусти,
Так, як хвилю Дінець відпускає...»

Що живу ще на світі — прости,
І що серце у грудях — не камінь...
І прохає любов: «Відпусти
Так, як душу Господь відпускає...»

* * *

На пружні хвилі трав під мідними дубами
Уже лягла морозна сивизна.
І срібло павутин над стихлими степами
Летить собі, летить...

Куди — ніхто не зна.

Якесь передчуття — прощання? перельоту?
Неутоленне щось — тривога? каяття?
Обкльовує пташа квапливо гілку гльоду.
А павутини вдаль летять собі, летять...

Пощо цей сивий сміх над садом, над степами?
Пощо цей синій сплеск холодного струмка?
Як легко по траві сон-забуття ступає!
Яка його хода скрадлива і м'яка!

Не скрикне журавель.

Поміж кущів ліщини
Озерце лісове, мов люстро, — аніруш!
Така неговірка осіння батьківщина —
Гіркавий дух садів і смолоскипи руж.

Заблуканий в гілках листок тремтячий кожний,
Повільний плин думок, мов вересневих рік...
І все, що увібрать очима не спроможний, —
Є лиш передчуття, що все уже навік.

* * *

Перепливаю річку Забуття.
Старий весляр правує діловито.
Не відаю і сам я до пуття,
Чим буду перевізнику платити.

«Не оглядайся і дивись вперед!»
Чому не бачу я його обличчя?
Човна черкає чорний очерет,
І протилежний берег ближча, ближча.

Згасають в небі відблиски пожеж,
Вулканів згаслих і бажань оспалих.
І темінню, наливою по креш,
Впиваюся — і дійсність відступає.

Не озираюсь. Човен хвилю жне,
Хоча вода — мов магма отверділа.
Твій голос вже мене не дожене,
Коли б цього ти навіть захотіла.

Полегшено зітхаю на межі —
Чим розплатитись я вже певно знаю,
Адже, окрім зболілої душі,
У мене нічогісінько немає.

Володимир БРЮГГЕН

ПОЕЗІЯ НЕ ВЧИТЬ ЛЮБОВІ...

Анатолій Перерва — один із найчутливіших (і найчуттевіших) наших поетів. В його віршах панує, владарює, хазяйнує і безумствує оголена людська плоть. Деякі групи віршів навіть стилістично зливаються в один нескінченний — без початку й кінця — емоційний текст із схожими акцентами, больовими точками, ностальгійними схлипами. Це створює подекуди небажаний ефект монотонності, однолінійності, повторюваності. Авторіві слід застерігатися від подібних «побічних наслідків». А втім, я ніколи не применшуватиму обширів і меж авторської волі, як і не виводитиму своїх суджень за рамки тих мірок і норм, що їх обирає для себе письменник.

Вочевидь, художня річ створюється як для самолюбубвання, самопізнання й самоствердження, так і для повчання, напучування, застереження іншим. Вочевидь, «тема любові» настільки неосяжна й усеохопна, що вона легко заступає всі інші, самосильно виривається на перший план, не хоче поступатися жодним клаптиком «своєї території». Вочевидь, дуже легко йти в неї на поводу, піддаватися її чару, замикати нею обрії — на те й лірична поезія. Хто може «засудити» чи й дорікнути Анатолію Перерві? То його цілковите право, і жодною мірою ми не ставимо його під сумнів. Але ж є і в нього поезії, де плоть не витанцьовує на авансцені, де виникають інші барви, інша тональність, інші *душевні стани*? Звичайно, є, і саме серед таких трапляються найбільш вражальні.

*Сліпої ночі темний вихор.
Дорожній чай. Гулкий експрес.
І там, на тлі холодних вікон,
Незнаних сіл миттєвий сплеск.*

*Ці переїзди безіменні,
Чужих осель мигкі вогні,
Що виникають, як знамення,
І тануть в тьмяній глибині —
Безповоротно та безслідно...*

*Лиш обпечуть тебе жалі,
Неначе втратив ти щось рідне,
Щось найдорожче в тім селі.*

Які щемливі, пронизливі рядки! Як багато мовлено в тих небагатьох словах! Хто не відчує їх дивовижну музику, не здригнеться на мить від *своїх безповоротних втрат*, не поділить тої ж миті зафіксований поетом душевний стан, тому, мабуть, і читати поезію не треба.

А я негайно згадую блискучу ліричну збірку Олега Чухонцева «Пробегающий пейзаж», де подібні настрої поширені на цілу книгу, де поетичні рядки без думок не живуть. Адже творче мислення — багатошарове, «багатоповерхове», і ніколи — не поверхове. Бо художнє слово має незглибиме коріння, а художнє око вміє бачити за статичною сценкою безмежний ряд мінливих картин.

Анатолій Перерва уперто й скрупульозно працює над мовою. В нього не знайдемо стилістичних огріхів, неоковирних виразів, випадкових чи штучно розтягнутих слів (для заповнення порожнин смислу!), він виявляє безперечний і продуктивний нахил до місткої лапідарності. Особливо це помітно в його численних іронічних і саркастичних мініатюрах — епіграмах, пародіях, шаржах. Це дуже важлива риса поетичного мислення. Взагалі я твердо переконаний, що людина тільки тоді може називатися письменником,

коли її твори, крім усього іншого, дають радість спілкування з рідною мовою.

Поль Валері зазначав, що поет утворює «мову в мові», тобто в межах словесного океану прокладає свою індивідуальну «сонячну» (а чи «місячну») доріжку, привабливу й помітну здала досвідченому окові. Власне, з таких-от персоналізованих «новоутворень» і формується нескінченно загальнолітературна мова, і стають можливими її розвиток і вдосконалення. Однак обличшмо теоретичне для теоретиків. А критика — такий же творчий феномен, як і будь-який інший літературний жанр. І якщо, скажімо, лірична збірка називається «Невимовне», то критик зобов'язаний визнати свіжість і правомірність такої назви. Бо лише поезія здатна впевнено, переконливо й зримо казати про невимовне, непомітне, невловне. Тільки поезія здатна знайти ключ, завершальну формулу для концептуально глибокої, «бездонної» філософської думки. На цю її властивість давно звернули увагу найвидатніші, найзначніші філософи світу.

Якщо вірші Анатолія Перерви навертають на розмисли такого роду, то вже сама тільки ця обставина вагомо промовляє про неординарність його творчої праці. Незрідка відчуваєш, як перо поетове напружено прагне вирватися на ширші обрії, розсунути рамки звичної сюжетної канви, метафори, гіперболи, досягнути потаємний, прихований зміст художнього слова, коли й найпростіше раптом спалахує зіркою відкриття. Поезія і вторинність несумісні, А. Перерва інтуїтивно усвідомлює цю вирішальну істину, вона є для нього й запобіжником, і підпорою в нещадній боротьбі з такою поширеною нині мімікрійною банальністю.

Чимало творів мають своєрідну «персоналізовану ауру», бо присвячені конкретним постатям, серед яких відомі культурні діячі минулого, а також сучасники (та вже й ровесники!) автора. То важлива й, вочевидь, стабільна тематична лінія поезії А. Перерви, що є не тільки даниною вдячній пам'яті, але й виявом плідної спадковості мистецьких поколінь. Дмитро Багалій, Сергій Васильківський, Гнат

Хоткевич... Хто не чув цих імен? Тепер ми знаємо ставлення до них Анатолія Перерви. А як добре (й справедливо) поцінований поет Микола Шаповал:

*Скількох устиг добром обдарувати,
Бо жить не вмів у ситому півсні.
І до його обвітреної хати
Злітались люди, птахи і пісні.*

В іншій тональності звучить звернення до ровесника, поета Віктора Бойка:

*Приходять дні скляні і срібні,
Коли,
здається,
схлинув час,
І наші душі непотрібні
Уже нікому, окрім нас.*

Вдале використовуючи прийом антитези, поет сам енергійне спростовує цей передчасно розпачливий висновок. Якщо ми скажемо, що поезія Анатолія Перерви жива й природна, то це аж ніяк не означатиме її формального збіднення, спрощення. Навпаки, він часто досягає вражального ефекту, яким не можуть похвалитися і найхімерніші «будівники» й любителі ускладнених мовних конструкцій. Бо сама по собі ускладнена мова не варта нічого, коли крізь неї не пробивається, не проглядає первинність думки й почуття. Тоді слова — лиш театральна запона, лиш маскування порожнечі.

Лірика А. Перерви має певні індивідуальні ознаки (або ж: ознаки певної індивідуальності), вона досить різногранна й насичена, в ній виразно прочитуються провідні настрої й мотиви, послідовні тематичні лінії, що незмінно, з року в рік привертають увагу поета, живлять його уяву й почуття. Це прикмета поезії серйозної, невипадкової, яка не конструюється, але народжується органічно, спонтанно,

закономірно. І це поет український, закорінений у рідному ґрунті, для якого багато важать родинна спадковість, народні моральні приписи, натхненна й чесна праця, животоворяща краса й сила природи. Загальне окреслення контурів поетичного явища потребує певної деталізації, вилучення конкретного людського досвіду, усвідомлення тих особливостей і новацій, які й визначають індивідуальний художній візерунок, самий дух і суть літературного письма.

З усього видно, що розгорнута й розлога поезія «Шал» становить особливу цінність для автора, вона виписана з підкресленою скрупкульозністю й ретельністю, концентрує великий емоційний заряд, ніби «очолюючи» ціле гроно віршів, розкиданих по багатьох книжках, де буває хмільна й весела любовна плоть, якою просто не можна насититись, намілуватися, вдовольнитись. І я хочу продовжити тему, порушену на початку цієї статті. Адже вміння писати про кохання й любов (українська мова дає чудове розмежування цих понять!) великою мірою визначає рівень і якість поезії. Щедро, з повною віддачею писали про кохання і Барков, і Пушкін. Крізь любовну лірику Ахматової та Блока з неймовірною силою і виразністю просвічує історична епоха. Серед сучасних українських поетів багатством і різноманітністю інтимних мотивів виділяється Світлана Йовенко — в цієї поетеси надзвичайно широкий чуттєвий діапазон, у кращих поезіях вона сягає класичної гостроти й масштабності любовних драм, великої зображальної та емоційної напруги.

Загалом рамки любовної теми воістину безбережні: адже інтимні людські почуття спричинялися й до подій історичних, до масових зіткнень і зрушень, до цивілізаційного поступу, і до мистецьких і творчих звершень... А вже про самовизначення крупних діячів культури, формування світоглядних принципів, концептуальних та художніх ідей без самоусвідомлення в інтимній сфері годі й казати.

З огляду на все це не можна не визнати, що епікурейська втіха й принцип задоволення не становлять головної

мети й суті любовного переживання, що духовна істота лише всотує з нього поживну речовину, підґрунтя для свого вдосконалення й розвитку. Це й дає користь для читацького сприйняття, здатне збагатити іншу свідомість, послугувати об'єктом для вивчення. А можна ефектно й зі смаком описати двадцять п'ять любовних пригод — і створити лише засушений «літературний гербарій», невдатний спонукати цікавість, пробудити творчу активність, прилучитись до формування людської особистості. З Івана Баркова ніколи не виїде Олександра Пушкіна.

Ні, великі поети — явище унікальне, одиничне, і ніхто не закликає нікого наслідувати. Тим більше, що неможливо навчити поезії, тобто мистецтву писати про любов. Тим більше, що ті ж самі слова й дії можуть слугувати як ознакою найглибшої, «шаленої» пристрасті, так і виявом дрібної розпусти. Тільки інтуїція, спонтанна властивість, природжений дар роблять ваші слова визначними, пам'ятними. Я хочу наголосити на тому, що Анатолій Перерва — поет серйозної творчої потуги, що його «резерви» зростання й удосконалення далеко не вичерпані, що від нього можна очікувати видатних художніх новацій: справа лише в бажанні, в нестримному й постійному прагненні освоєння глибин людської душі. Блиск відточеної думки, прояви широкої ерудиції, інтерес до подій у світі — цього не замінить ніщо. Ці компоненти, ці складові літературного таланту прикрашають і збагачують поетичний стиль.

Поезія не вчить любові, як і ніхто не навчить поезії.

Березень 2013 р.

З М І С Т

«...Не озирюсь. Човен хвилю жне...» 3

ПЕРЕД ДВЕРИМА ХАТИ, ЯКОЇ НЕМАЄ

«Впадаю в дитинство, як море впадає в Дніпро...»	7
«Їдемо. Куди — не знаю...»	8
Жаль	9
Додому	10
«Хто нашу душу металом лоскоче...»	11
«Все важче мовчати — така мене туга бере...»	12
«Золото шукаю, залатавши...»	13
«Не писать — погана риса...»	14
«Які вітри! Яка зима — непередбачена і дика!...»	15
«Там стогне уночі людина тяжко хвора...»	16
«Не проміняю споришевий двір...»	17
Триптих прощення	
1. «Запраглося душі в село...»	18
2. «А любить не можна примусово...»	18
3. «Злочинцям злочинець медалі вручає...»	18
«Збились спогади у зграї...»	19
«Чорні хмари розхитують хату...»	20
Реанімація	21
Майже за Тичиною	23
«Дай, Боже, вмерти легко, уві сні...»	24
«Пелюстки обсипаються з віт...»	25
«Все, що ми за вік надбали...»	26
«Хоч собор став базаром у місті Харка...»	27
«Минули терміни і дати...»	28
«Так страшно, неначе дитині в грозу...»	29
Допоки живі...	30
«Перше травня ненароком...»	31
Треба	32

«Не втрачаємо часу ми...»	34
Отут	35
«Дні сонячні — давно на дні...»	36
Коло	37
«За межею — мої читачі...»	38
Снігиня	39
Гнату Хоткевичу	40
«До землі подать рукою...»	42
1933 — 1934	43
Петрові батого	44
«І вижити в дорожній катастрофі...»	45
«І вибились в люди вчорашні повії...»	46
Небесна ясність	47
«Диха морозець у груди...»	48
«Ти збулась, наче сон, із вівторка на середу...»	49
«Я плачу за Вами, як тужать за літом...»	50

МИ ВСІ ЗРОСЛИ ІЗ МАМИНИХ БЕЗСОНЬ

Лист	53
«Мені доволі вітру в полі...»	55
Перевесникам	56
«Можливо, в тому і спасіння...»	57
Балада про хату баби Руделі	58
Сорок четвертий	59
Іменем Івана Виргана	60
Потреба	61
«Я не маю претензій (запишіть в протоколі!)...»	62
Вечірній етюд	63
«А два на два не ділиться, братове...»	65
«Через двір переводили маму...»	66
«Вам треба новацій в поезії? Прошу...»	67
Хрестиком і гладдю	68
«Скопуєм город у мами...»	70
Флейта	71
«...А зором не кожен доріс до зірок у Високім...»	72
«Поміж людей чужої крові...»	74
Схрони	76
«Чуже горе для декого — втіха...»	77
О п'ятій	78

ЗА ВІДСУТНОСТІ АДРЕСАТА...

«А любить — як жито жати...»	80
«Струмує від долонь твоїх до щік...»	81
«Чому тебе даровано так мало...»	82
«Повертаєшся до себе...»	83
«Як спалось вам цієї ночі?...»	84
«Юних мрій засіки спорожніли...»	85
«— А що у нас сьогодні на сніданок?...»	86
«Ти, мов лоза, гінка, ти повна, ніби глек...»	87
«Все. Нема ні слова. Тиша...»	88
«Вчорашні вірші...»	89
«Я повен тобою, як повен...»	90
«В мою душу щодня залітай...»	91
Шуба	92
«Ти народилась — любить і голубить...»	93
Шал	94
«Не знав, що лихо приходить тихо...»	97
«Пам'ять на лица сумно втрачати...»	98
«Коників твоїх — не встережу...»	99
«Доки оббивав пороги...»	100
«Затримай погляд. А тепер — прощай!..»	101
«В надхмар'ї розтали твої літаки...»	102
Азов	103
Тринадцять	104
«Невже тільки блиск золотої перги?...»	105
«Я з тобою прощаюсь щодня...»	106
«Відпишу твердою прозою...»	107
«Перезимовий я, а ти — передосіння...»	108
«Три слова душу збили з ніг...»	109
«Був гнів, як дощ раптовий...»	110
«Чому цей холод — на вершині?...»	111
«Першого снігу тихе зітхання...»	112
«Крутять крилами вітряки...»	113
«Забувати — маю привід...»	114
«Після прощання усе починається знову...»	115
«Не жаль мені листу...»	116
«Обійду десятою дорогою...»	117
«Ця розмова нерозмінна...»	118
«Ставна жінка безпідставно...»	119
«...Інший берег так вабить, а кладка хистка...»	120
«За крадене розплачуюсь сповна...»	121

«Любов — це сон, якого не згадаю...»	122
«А хата валиться, і повниться плачем...»	123
Битва	124
«Розучилась ріка скресати...»	125
«У лещатах пам'ять затисну нещадно...»	126

Є ЛИШ ПЕРЕДЧУТТЯ,
ЩО ВСЕ УЖЕ — НАВІК

«Життя поза тобою не бува!..»	129
«Прощаю все, прощаю всім...»	130
Колискова для колоска	131
Вечірня розмова з другом	132
«Ночі ще не вистудили землю...»	133
«Картопля вродить, виведем жука...»	134
Невимовне.	135
«Мовчать живі і говорять мертві...»	136
Поет і час	137
«Найдорожчих поховали...»	139
На Осколі.	140
«Відгорохтів травневий град...»	141
«Сутеніє у полі і в долі...»	142
«Мені жаль не життя...»	143
«Немов ординці навісні, безкарні...»	144
Коляда-92	145
Подорожній	146
«Сльоза набігла... Від цибулі!..»	147
«Обважніла душа від провин...»	148
До Янгола	149
«Затемнення пам'яті, наче затемнення сонця...»	150
«Ні образи. Ні віри. Ні мсти...»	151
«На пружні хвилі трав під мідними дубами...»	152
«Перепливаю річку Забуття...»	153

<i>Володимир БРЮГГЕН. Поезія не вчить любові...</i>	154
---	-----

Літературно-художнє видання

ПЕРЕРВА
Анатолій Антонович

НЕБЕСНА ЯСНІСТЬ

Поезії

Технічний редактор
Є. Онишко

Підписано до друку 20.03.13. Формат 84x108/32.
Папір офсетний. Гарнітура BaltikaС. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 10,25. Наклад 300 прим. Зам. № 13-20.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

Видання і друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59
Тел.: (057) 700-37-30